

Čini se da nam predstoji jedna od posljednjih epizoda u neizvjesnoj sudbini hrvatskih brodogradilišta. Pritom je posebno indikativna priča o pulskom Uljaniku, donedavno poznatome kao “jedinom zdravom” brodogradilištu. Njegovi poslovni problemi prelamaju se preko razjedinjenih radničkih interesa i turističke vizije razvoja grada.

Kako bi se stekao dojam o značaju brodogradilišta Uljanik u svekolikom životu grada Pule dovoljno je primijetiti kako danas njegovo ime nose brojne i raznolike institucije: kulturno umjetnička društva, nogometni i noćni klub, odredi izviđača... Uljanik tako generacije Puljana prati kroz sve sfere i razdoblja života, izgradio je, te dan danas održava i učilište i tzv. samačke domove, odnosno smještajne kapacitete za svoje radnike.

Štoviše, moglo bi se reći kako je Uljanik, odnosno brodogradilište, izgradilo suvremenu Pulu. Naime, gotovo nevjerojatno zvuči podatak kako je Pula, nekada među većim gradovima na istočnoj obali Jadrana, 1851. godine brojala jedva 1.100 stanovnika te slovila za močvaran i malaričan “grad duhova”. Eksplozivni rast stanovništva, uređenje i širenje grada događa se nakon što je Pula proglašena ratnom lukom Austro-Ugarskog Carstva, a carica Elizabeta, 9. decembra 1856. godine, položila kamen temeljac za izgradnju Pomorskog arsenala, današnjeg brodogradilišta Uljanik. Već 1857. godine Pula broji preko 8 tisuća žitelja, a do kraja stoljeća premašuje brojku od 30 tisuća! Imajući to u vidu, nešto manje čudi neobično često iskazivana nostalgija dijela lokalnog stanovništva za tako davno prošlim austro-ugarskim vremenima.

No, umjesto da se Pula ovih dana u miru priprema za svečano obilježavanje nadolazećeg 161. rođendana svojeg brodogradilišta, koji bi se komotno mogao slaviti i kao rođendan same suvremene Pule, situacija u Uljaniku, samo prividno odijeljenom od grada gotovo 2 kilometra dugačkim i preko 4 metra visokim zidom, unosi nemir i neizvjesnost. Donedavno poznato kao “jedino zdravo” hrvatsko brodogradilište, Uljanik Grupa je, nakon privatizacije 2012. godine, za 1 kunu od države kupila i riječko brodogradilište 3. maj, sve kako bi Hrvatska ispunila uvjete koje je pred nju postavila Europska unija, a koje možemo sažeti u povlačenju države iz brodograđevne industrije. No recentni problemi koji se očituju u porastu duga, uglavnom prema dobavljačima i kooperantima, pokazuju kako su svi oni koji su upozoravali na neodrživost brodogradnje bez određenog oblika državnih subvencija i potpora bili u pravu.

Sindikalna (ne)organiziranost

Vratimo se još na trenutak u povijest. Osim što je u 19. stoljeću uskrsnulo grad, brodogradilište je i porodilo prve radničke organizacije i sindikalne akcije. Kao prvu značajniju, Tone Crnobori u svojoj monografiji radničkog pokreta u Puli, pod nazivom “Borbena Pula”, navodi četverosatni štrajk solidarnosti s pomorskim radnicima u Trstu. Taj

moment spremnosti na solidarnu borbu, u teškim i potencijalno pogubnim uvjetima (štrajk u Trstu imao je i ljudske žrtve među radnicima), postaje posebno zanimljiv ukoliko znamo kako je upravo izostanak radničke solidarnosti obilježio recentna događanja u i oko današnjeg Uljanika, a prijeti i da dugoročno odredi smjer u kojem će se njegova priča razvijati.

Posebice imamo li na umu kako pravi izazovi za Uljanik tek dolaze, u vidu najavljenog restrukturiranja, potpunog prestanka državnih potpora brodogradnji planiranog za iduću godinu, kao i najavljenog ulaska strateškog partnera.

No krenimo redom, te ocrtajmo ukratko kronologiju posljednjeg komešanja iza Uljanikovih zidina. Javnost prvi put za probleme doznaje na sjednici Sabora, iz usta zastupnice Mosta, Ines Strenje Linić, koja upozorava na ogromne iznose dugovanja Uljanik Grupe prema dobavljačima i kooperantima. Za pretpostaviti je kako je njezino pitanje bilo motivirano porukom koju je jedan od očajnih radnika kooperanata, od kojih mnogi nisu dobili plaću nekoliko mjeseci, dan-dva ranije poslao na više političkih adresa. Ministrica Dalić, kojoj je pitanje bilo upućeno, odgovara kako Vlada nema ingerencija nad Uljanik Grupom, budući da se radi o privatnom poduzeću, no da je ministarstvo Grupu upozorilo da smanji dug prema kooperantima. Nakon što je izrečeno i javno, na saborskoj pozornici, Uprava Uljanika je, čini se, upozorenje napokon shvatila ozbiljno. Naime, pod obrazloženjem isplate potraživanja kooperantima i dobavljačima, radnici samog Uljanika u studenom isprva dobivaju samo polovicu plaće, što rezultira i prvim ozbiljnijim reakcijama sindikata.

Tokovi (pretakanja) novca i njegove posljedice, kao i obično, efikasno ocrtavaju konstelacije bitnih odnosa. U sferi radništva tako imamo dvije grupe radnika: još uvijek poprilično sindikalizirane radnike Uljanik Grupe, u kojoj djeluju 4 sindikata, te s druge strane radnike u kooperantskim poduzećima, prekarne, fragmentirane i (sindikarno) neorganizirane, iz sasvim objektivnih razloga, od kojih su neki, eto, upravo i navedeni, a nadodati možemo i već poslovično "obeshrabrivanje" sindikalnog organiziranja od strane poslodavaca. Za razliku od radnika Uljanika, koje štite odredbe kolektivnog ugovora, radnici kooperanata suočeni su s mnogo gorim uvjetima rada: većinom su zaposleni na ugovore na određeno vrijeme, rade najteže i po zdravlje najštetnije poslove, često im se uskraćuje pravo i na bolovanje i godišnji odmor, a plaće, ako im se uopće isplaćuju, isplaćuju se po principu "pola na račun, pola na ruke".

Pokidane veze s lokalnom zajednicom

Iako su alarm očito oglasili upravo najranjiviji radnici, uslijed nepostojanja ozbiljnije organizacije, njihovi su problemi vrlo brzo nestali iz fokusa javnosti, a zamijenio ih je niz medijskih reakcija uprave, Vlade i sindikata. I dok su radnici Uljanika drugu polovicu plaće dobili u obećanom roku, prema trenutno dostupnim informacijama, radnici kooperanata još

čekaju svoje plaće. Ta činjenica, kao i neuspjeh neformalnog štrajka radnika dijela kooperanata, koji je s lakoćom slomljen dovodenjem radnika drugih kooperantskih poduzeća, jasno ukazuje kako je nasušno potrebno da nesindikalizirani radnici uspostave neki oblik organizacije kako bi mogli kontinuirano zagovarati svoje interese. Trenutno tu prazninu nastoji popuniti pulska organizacija Radničke fronte, koja je pozvala na ujedinjenje i koordinaciju radnika Uljanika i kooperanata, te na društvenim mrežama dijeli njihove priče, dajući im kakav takav glas u javnosti.

Nažalost, ni među sindikalno organiziranim radništvom ne cvatu ruže. Oni se sve glasnije žale na sindikate, zamjerajući im nedovoljnu borbenost i pretjeranu birokratiziranost, te lošu komunikaciju s članstvom koje nema mogućnosti utjecati na njihov rad. Posebno iritantnim nalaze konkurenciju međusobno zavađenih sindikata i energiju koju u ta prepucavanja ulažu. Osim toga, na sindikalnom se polju niti ne naziru ozbiljniji pokušaji prilagodbe taktike okolnostima dominacije prekarnog rada i poprilično dramatičnog pada članstva. I dok je sasvim razumljivo biti zatečen radikalnim promjenama koje je donijelo “neoliberalno doba”, ipak je nedopustivo biti zatečen deset, pa i više godina. I dok, primjerice, britanski sindikat “Unite” odgovore na ove izazove suvremenog kapitalizma pokušava pronaći u povezivanju s lokalnom zajednicom, naši sindikati su i dalje vrlo zatvoreni za takvu suradnju i “eksperimente”, pa čak i u slučaju privrednih subjekata toliko vitalnih za lokalnu zajednicu, kao što je to Uljanik za Pulu, ili 3.maj za Rijeku. No, spomenuto sve veće nezadovoljstvo radnika, kao i općenito sve negativnija slika javnosti o njihovoj društvenoj ulozi, sugeriraju da će, žele li ostati relevantni, sindikati morati početi mijenjati svoje okoštale obrasce funkcioniranja.

Destinacijska scenografija

Uza sve probleme koje Uljanik dijeli s ostalim brodogradilištima, koja bez državnih potpora i subvencija ne mogu konkurirati svjetskim brodogradilištima (što na ovaj ili onaj način imaju izdašnu potporu svojih matičnih država), Uljanik je odavno predmet pomalo shizofrenog odnosa lokalnih političkih elita, odnosno IDS-a. Unatoč izrazito liberalnoj retorici i ideologiji, čelni ljudi te stranke svojedobno su bili vrlo oprezni prema privatizaciji Uljanika, a nakon dovršavanja tog procesa znali su se pohvaliti svojom podrškom brodogradilištu, odnosno “odličnim primjerom suradnje javnog i privatnog sektora”. Ovih dana, doduše, gradonačelnik Pule i predsjednik IDS-a, Boris Miletić, upadljivo šuti o temi o kojoj priča cijeli grad.

S druge strane, nije se nikada skrivalo da svojom vizurom brodogradilište narušava njihovu viziju razvoja pulske zaljeva s luksuznim hotelima i marinom na sjevernoj te golf resortom na južnoj obali, odnosno Muzilu. Ivan Jakovčić, bivši istarski župan, trenutno

europarlamentarac, još je prije 10-ak godina govorio o izmještanju Uljanika iz grada, no u međuvremenu se na tu ideju pomalo i zaboravilo, jer budimo realni, svašta je Ivan Jakovčić u svojoj karijeri pričao. Na dizalice škvera postavljena je atraktivna rasvjeta, čime one postaju "Svijetleći divovi" i dio brendiranja Pule kao "destinacije" te se činilo kako će se stvari ipak kretati u smjeru integracije brodogradilišta u viziju razvoja turizma. No, ovih dana kuloari bruje o tome kako gradska vlast ozbiljno razgovara s upravom brodogradilišta o prepuštanju Uljanikovog "otoka" investitoru Danku Končaru, kojem je već dodijeljena koncesija na području sjeverne obale zaljeva.

Zaključimo tako što ćemo zatvoriti krug povijesnog ekskursa kojim smo tekst započeli. Moglo bi se reći kako je pozicija Uljanika na mapi vladajućih struktura danas, u mnogome slična vremenima "okupatora", Austrije i Italije. I danas je brodogradilište u pulskom zaljevu za vladajuće elite istovremeno i trn u oku i nasušna nužnost. I dok su Austrija i Italija u njemu gradile svoje vojne mornarice o kojima je ovisio njihov opstanak, danas je on vladajućima bitan jer direktno ili indirektno hrani tisuće obitelji. No danas Uljanik, barem za sada, nažalost, nije problematičan kao košnica radničkog organiziranja i borbe za napredne društvene promjene, već je sveden na gotovo doslovan trn u doslovnome oku investitora u obale pulskog zaljeva.

Čini se, dakle, kako je u ovom trenutku baš sve okrenuto protiv Uljanika. I makroekonomska situacija na tržištima, i neoliberalni politički diktat Europske unije, i "vizija" lokalnih vladara. Ukoliko radnici i sindikati žele imati ikakvog izgleda da se odupru svim tim silnim interesima, moraju već sada započeti rad na obnovi davno narušenih veza solidarnosti, kako među sobom, tako i prema lokalnoj zajednici, tj. lokalnom stanovništvu.

Izvor: bilten.org